

HỒ CHÍ MINH - HÀNH TRÌNH ĐỜI NGƯỜI, ĐƯỜNG KIẾN TẠO PHO DI SẢN TƯ LIỆU MỘT VĨ NHÂN

PGS. TS. HÀ MINH HỒNG
Trưởng Khoa Lịch sử - ĐHKHXH và NV Tp. HCM

1. Di Sản có giá trị tinh thần của dân tộc Việt Nam qua hành trình một đời người

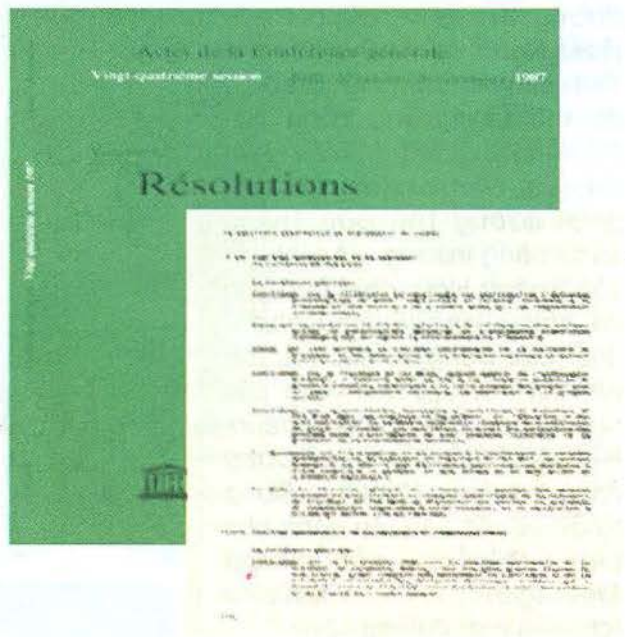
Không phải dân tộc nào, thời đại nào cũng xuất hiện những vĩ nhân. Ở Việt Nam, bắt đầu từ câu chuyện Làng Sen trên dải đất miền Trung trong những thập niên cuối thế kỷ XIX, lúc đất nước đã trở thành thuộc địa, một con người đã được sinh ra và bước vào hành trình đời người. Đời người ấy bắt đầu từ Nguyễn Sinh Cung - Nguyễn Tất Thành - Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh và cho đến nay con người đó đã trở thành vĩ nhân của thời đại.

Lần theo hành trình đời người ấy, những mốc son trong 79 mùa xuân được ghi dấu vào lịch sử:

- Năm 1911, Nguyễn Tất Thành lấy tên là Văn Ba bắt đầu ra đi tìm đường cứu nước.

- Năm 1920, Nguyễn Ái Quốc đọc Luận cương Lênin về vấn đề dân tộc và thuộc địa, làm cơ sở chắc chắn và trực tiếp cho sự lựa chọn chủ nghĩa Mác Lênin và con đường cách mạng vô sản.

- Năm 1925, Nguyễn Ái Quốc thành lập Hội Việt Nam cách mạng thanh niên để đẩy mạnh truyền bá chủ nghĩa Mác Lênin vào Việt Nam, chuẩn bị tư tưởng và vật chất cho sự ra đời một chính đảng ở Việt Nam.

- Năm 1930, Nguyễn Ái Quốc thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam, giải quyết dứt điểm cuộc khủng hoảng lãnh đạo cách mạng Việt Nam và cơ đường đi lên của dân tộc Việt Nam.

- Năm 1941, Nguyễn Ái Quốc về nước trực tiếp lãnh đạo cách mạng giải phóng dân tộc Việt Nam, Người thành lập Việt Minh để chuẩn bị trực tiếp những điều kiện chủ quan cho cả dân tộc đứng lên làm cách mạng giải phóng.

- Năm 1944, Người là Hồ Chí Minh thành lập đội Việt Nam tuyên truyền Giải phóng quân, làm cơ sở cho việc hình thành và xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam.

- Năm 1945, Hồ Chí Minh cùng Đảng và Việt Minh quyết định Tổng khởi nghĩa lật đổ chế độ thực dân, phát xít và phong kiến tay sai, giành chính quyền về tay nhân dân, đọc bản Tuyên ngôn độc lập khai sinh ra nước Việt Nam dân chủ cộng hòa.

- Năm 1946, Hồ Chí Minh cùng Đảng và Chính phủ chèo lái con thuyền cách mạng Việt Nam vượt qua phong ba thác gềnh, xây dựng nền độc lập dân chủ mới Việt Nam, đưa cả dân tộc bước vào cuộc kháng chiến chống xâm lược.

- Năm 1954, Hồ Chí Minh cùng Đảng và Chính phủ lãnh đạo thực hiện giải pháp Giơnevơ, xây dựng và củng cố miền Bắc làm hậu thuẫn cho công cuộc giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc.

- Năm 1960, Hồ Chí Minh cùng Đảng và Chính phủ lãnh đạo toàn dân đưa miền Bắc đi lên chủ nghĩa xã hội, làm hậu phương cho cuộc kháng chiến trường kỳ.

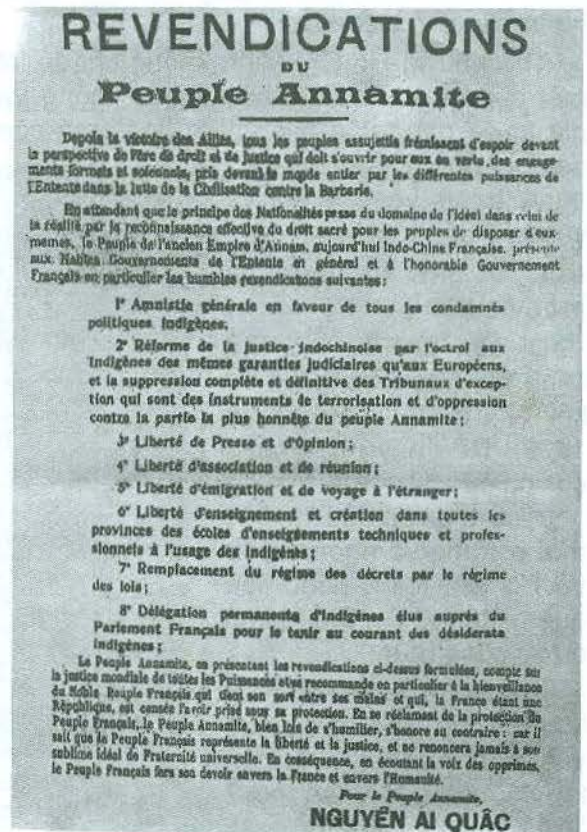
- Năm 1965-1966, Hồ Chí Minh cùng Đảng và Chính phủ nêu cao quyết tâm kháng chiến vì độc lập tự do, vì chủ nghĩa xã hội.

- Năm 1968, Hồ Chí Minh chỉ ra cho toàn Đảng toàn dân đường hướng kết thúc cuộc kháng chiến "đánh cho Mỹ cút, ngụy nhào" với quyết tâm "hễ còn một tên xâm lược trên đất nước ta thì ta còn tiếp tục chiến đấu quét sạch nó đi".

- Năm 1969, Hồ Chí Minh qua đời và để lại cho toàn Đảng toàn dân bản Di chúc lịch sử, không chỉ căn dặn việc kết thúc thắng lợi về vang cuộc kháng chiến, mà còn chỉ ra nhiều phương hướng cho đất nước sau chiến tranh và xây dựng, bảo vệ, phát triển

đất nước theo mục tiêu: hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh.

Như vậy, hành trình cuộc đời và sự nghiệp cách mạng của Hồ Chí Minh là một cuộc hành trình của những đóng góp to lớn, những cống hiến vĩ đại đối với dân tộc và nhân loại: Bằng việc lãnh đạo cách mạng Việt Nam giành độc lập, Người đã mở đầu con đường giải phóng cho các dân tộc thuộc địa và mở ra thời kỳ giải phóng dân tộc trên thế giới; Bằng việc lãnh đạo đất nước xây dựng nền độc lập tự chủ, thực hiện nền ngoại giao hòa bình, tranh thủ đối thoại hòa bình, Người đã mở ra một con đường hóa giải nguy cơ chiến tranh, góp phần xây dựng một thế giới cùng tồn tại hòa bình; Bằng việc đưa ra những quyết sách cho dân tộc chống giặc đói, giặc dốt làm căn bản cho việc xây dựng và phát triển nền kinh tế quốc gia, Người đã mở ra tầm nhìn chiến lược cho thế giới nghèo đói và lạc hậu muốn đi lên và sống trong tự do độc lập; Bằng việc trở thành ngọn cờ, linh hồn của nền độc lập,

thống nhất quốc gia dân tộc, Người trở thành anh hùng giải phóng dân tộc, người chiến sĩ tiên phong trong phong trào giải phóng dân tộc trên thế giới; Và hơn cả là bằng chính cuộc sống trong sáng, giản dị, mẫu mực, không bị tha hóa của 24 năm làm Chủ tịch nước Việt Nam dân chủ cộng hòa, Người đã nêu một tấm gương về nhân cách của một người cầm quyền kiểu mới.

Như thế Hồ Chí Minh là hiện thân của dân tộc Việt Nam, là một phần quan trọng của lịch sử và văn hóa dân tộc thời cận đại và hiện đại. Tư tưởng và hành động của Người là di sản tinh thần, giá trị tinh thần truyền thống dân tộc Việt Nam, đồng thời là đại diện của dân tộc đóng góp vào di sản giá trị đa dạng nền văn minh nhân loại.

Do vậy, từ năm 1987, Đại hội đồng UNESCO, khoá 24 đã họp và tôn vinh "Chủ tịch Hồ Chí Minh – Anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hoá kiệt xuất". Thế giới sau đó có nhiều quốc gia cùng với Việt Nam thường xuyên kỷ niệm "Chủ tịch Hồ Chí Minh – Anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hoá kiệt xuất".

Thế nhưng Hồ Chí Minh không chỉ để lại một di sản giá trị tinh thần truyền thống và giá trị đa dạng văn minh nhân loại, mà còn để lại một di sản tư liệu quan trọng về lịch sử và văn hóa dân tộc.

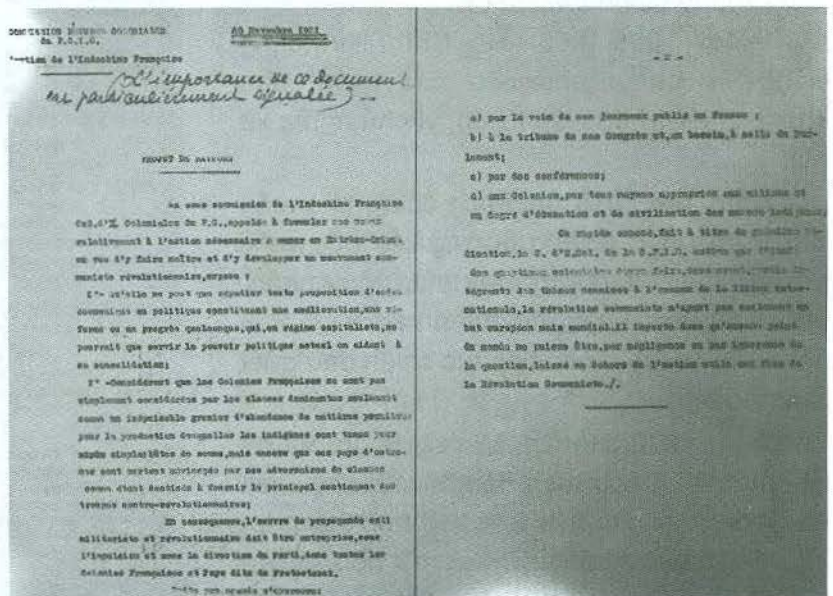
2. Di sản tư liệu của một vĩ nhân

Di sản tư liệu Hồ Chí Minh đã được công bố từ khi Người qua đời (năm 1969). Đến nay ngày càng có nhiều điều kiện cũng như có thêm nhiều tư liệu mới ở trong và ngoài nước về Hồ Chí Minh hoặc liên quan đến Hồ Chí Minh được công bố.

Ngoài bộ sách Hồ Chí Minh Toàn tập của Nhà xuất bản Sự thật (xuất bản lần đầu là 10 tập, lần thứ 2 là 12 tập, lần thứ 3 là 15

tập) còn có nhiều tác phẩm, văn bản tài liệu của Hồ Chí Minh được công bố độc lập trong nhiều dịp khác nhau, kể cả trước khi Người qua đời. Thời gian càng lùi xa, độ tĩnh lặng cần thiết càng nhiều, càng có thêm những nghiên cứu mới, những phát hiện mới để khôi phục ngày càng đầy đủ di sản tư liệu của lãnh tụ - vĩ nhân Hồ Chí Minh.

Trong khối lượng bộ di sản tư liệu quý hiếm của Người, có những tác phẩm đã được nghiên cứu, khai thác, sử dụng từ lâu và liên tục, nhưng quá trình ấy dường như vẫn còn nhiều điều về Người mà chúng ta chưa biết và chưa cảm nhận được hết. Có thể kể đến 4 tác phẩm gốc là: "Ngục trung nhật ký", viết bằng chữ Hán năm 1942-1943; "Những mẩu chuyện về đời hoạt động của Hồ Chủ tịch", viết năm 1948; "Vừa đi đường vừa kể chuyện", viết năm 1961; "Di chúc" viết từ 1965-1969. Những tác phẩm này không chỉ là Di cảo của một vĩ nhân, kiến tạo trong hành trình của một vĩ nhân, mà còn là những bản tự thuật độc đáo của vĩ nhân với những bút hiệu khác nhau. Đó cũng là những cuốn lịch sử - tiểu sử sớm nhất viết về quê hương, về gia đình, về cuộc đời hoạt động của Hồ Chí Minh từ những ngày thơ ấu, từ khi ra đi tìm đường cứu nước đến

Dự thảo báo cáo của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc chuẩn bị cho Tiểu ban Đông Dương thuộc TW Đảng CS Pháp, 20/11/1921

những ngày cuối đời, kể cả những chiêm nghiệm, dự liệu và trần trở của Người. Do vậy, đây là nguồn tư liệu tham khảo của rất nhiều công trình quan trọng nghiên cứu về Hồ Chí Minh.

Ngoài ra, di sản mà lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc để lại còn là bản Yêu sách 8 điểm của nhân dân An Nam (1919) cùng hàng trăm bài báo, bài phát biểu ở các hội nghị của Đảng Xã hội Pháp, Đảng Cộng sản Pháp, Quốc tế nông dân, Quốc tế cộng sản, ... Đó không chỉ là những sử liệu quý hiếm về thuộc địa, cách mạng thuộc địa, về người Việt Nam cách đây 100 năm, mà còn thực sự là vũ khí sắc bén để nhà yêu nước, người cộng sản Nguyễn Ái Quốc cùng nhân dân của mình làm nên một cuộc Cách mạng tháng Tám năm 1945, trở thành Chủ tịch đầu tiên của một nhà nước Dân chủ Cộng hoà ở Đông Nam Á.

Chính kho di sản đồ sộ mà Người đã tạo dựng trong suốt quá trình tìm đường cứu nước, lập nên Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà đã làm nên một vĩ nhân của thời đại, biến Người từ một thanh niên với hai bàn tay trắng, bước chân lên tàu viễn dương bằng nghề phụ bếp, sau 30 năm bôn ba khắp các phương trời đã trở thành một người cộng sản. Đây không những là những văn kiện lịch sử vô giá, mà còn là những kiệt tác văn học. Nó vừa có giá trị sử liệu – thậm chí là sử liệu gốc, vừa có tác dụng tuyên truyền, giáo dục đạo đức, bồi dưỡng nhân cách con người phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Những di cảo của Người để lại chứa đựng những nội dung lịch sử, văn hóa, chính trị, kinh tế, đối ngoại. Nó hé mở nhiều vấn đề nghiên cứu về cuộc đời, hoạt động của chính con người vĩ đại: Hồ Chí Minh, cũng như cách mạng Việt Nam thế kỷ XX. Nó gợi ra những dự báo và dự liệu về nhiều mặt của phát triển xã hội và đời sống xã hội đương đại và tương lai.

Những tác phẩm trên đây viết trong những hoàn cảnh khác nhau, với những bút pháp khác nhau, thể hiện những tư chất lớn và phong phú của nhà báo Hồ Chí Minh, nhà thơ Hồ Chí Minh, nhà chính trị Hồ Chí

Minh... Nhưng mỗi tác phẩm đều có vị trí xứng đáng khác nhau trong di sản tư liệu Hồ Chí Minh.

Chương trình ký ức thế giới (MOW) của UNESCO từ năm 1992 đã tôn vinh hàng trăm di sản tư liệu thế giới, trong đó đã có một số di sản tư liệu của Việt Nam mới được tôn vinh (Bia Tiến sĩ ở Văn Miếu, Mộc bản Triều Nguyễn...). Những tác phẩm – Di cảo của Hồ Chí Minh đều xứng đáng được tôn vinh là di sản tư liệu – ký ức của thế giới.

Thực tế ở Việt Nam, những tác phẩm tiêu biểu của Hồ Chí Minh từ lâu đã được trân trọng gìn giữ, được khai thác sử dụng và phát huy giá trị trong nhiều lĩnh vực khoa học và đời sống xã hội. Nó đã được dịch và xuất bản ra nhiều thứ tiếng ở nước ngoài và được đón nhận với thái độ trân trọng, học tập về di cảo của một danh nhân văn hóa kiệt xuất. Tin rằng, sẽ còn nhiều tác phẩm và văn bản tài liệu của Hồ Chí Minh được phát hiện và công bố, góp phần hoàn chỉnh khối tư liệu đồ sộ về danh nhân văn hóa Hồ Chí Minh.

Nhìn lại 100 năm hành trình Hồ Chí Minh từ khi Người ra đi tìm đường cứu nước, đất nước và dân tộc đã từ đó tin và làm theo, trở thành quốc gia đang phát triển vươn tới giàu mạnh và văn minh hiện đại. Từ “Rũ bùn đứng dậy sáng lòa”, Việt Nam đang làm theo di sản Hồ Chí Minh, đang tỏa sáng ra khu vực và thế giới – nhất là những nơi có in dấu chân Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong hành trình bôn ba đầu thế kỷ trước. Đó cũng chính là việc làm thiết thực nhất để gìn giữ, phát huy di sản báu vật: Danh nhân văn hóa Hồ Chí Minh, giá trị văn hóa tinh thần truyền thống tư tưởng Hồ Chí Minh./.

Tài liệu tham khảo

1. Tài liệu lưu trữ trung bày tại Bảo tàng Hồ Chí Minh
2. Hồ Chí Minh toàn tập, tập 1-12. Nxb CTQG, Hn, 2000.
3. Hồ Chí Minh – Biên niên tiểu sử. Nxb CTQG. Hn, năm 2005.
4. Giải phóng dân tộc và đổi mới dưới ánh sáng tư tưởng Hồ Chí Minh. Nxb CTQG. Hn năm 2004.
5. Giá trị cơ bản về tư tưởng, đạo đức Hồ Chí Minh. Nxb CAND. Hn, năm 2006.